УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
НАУКИ І ТЕХНОЛОГІЙ

ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Збірник наукових праць

№ 201, 2025

м. Дніпро

УДК 330(06)
Е 45

Головний редактор:
Орловська Ю.В., д.е.н., професор, завідувач кафедри економічної теорії та міжнародних економічних відносин Українського державного університету науки і технологій.

Члени редакційної колегії:
Андрусів У.Я., к.е.н., доцент кафедри, Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу.
Бірюченко С.Ю., к.е.н., доцент кафедри, Державний університет «Житомирська політехніка».
Божанова В.Ю., д.е.н., професор кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Булатова О.В., д.е.н., професор кафедри міжнародних фінансів Інституту міжнародних відносин Київського національного університету імені Тараса Шевченка.
Губа М.І., к.е.н., доцент кафедри, Херсонський національний технічний університет..
Довгаль О.А., д.е.н., професор кафедри, Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна.
Євтушенко Н.О., д.е.н., професор кафедри, Державний університет телекомунікацій (м. Київ).
Зварич І.Я., д.е.н., завідувач кафедри, Західноукраїнський національний університет.
Касян С.Я., к.е.н., завідувач кафедри, НТУ «Дніпровська політехніка».
Кахович О.О., к.держ.упр., завідувач кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Каховська О.В., д.е.н., професор кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Корнієвський С.В., к.держ.упр., доцент кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Морозова Є.П., к.е.н., завідувач кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Морозова С.А., к.е.н., доцент кафедри, Український державний університет науки і технологій**.**
Пархоменко-Куцевіл О.І., д.держ.упр., завідувач кафедри, Університет Григорія Сковороди в Переяславі.
Пирог О.В., д.е.н., завідувач кафедри, Національний університет «Львівська політехніка».
Поповиченко І.В., д.е.н., професор кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Свірко С.В., д.е.н., професор кафедри, Державний університет «Житомирська політехніка».
Свичкар Н.М., к.е.н., доцент кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Супрунова І.В., к.е.н., доцент кафедри, Державний університет «Житомирська політехніка».
Ткачук Г.Ю., к.е.н., доцент кафедри, Державний університет «Житомирська політехніка».
Тростенюк Т.М., доктор філософії, доцент кафедри, Державний університет «Житомирська політехніка».
Фісуненко П.А., д.е.н., професор кафедри, Український державний університет науки і технологій**.**
Чала В.С., д.е.н., професор кафедри, к.е.н., доцент кафедри, Український державний університет науки і технологій**.**
Черчата А.О., к.е.н., завыдувач кафедри, к.е.н., доцент кафедри, Український державний університет науки і технологій.
Чириченко Ю.В., д.е.н., професор кафедри, Університет митної справи та фінансів.
Юшкевич О.О., д.е.н., доцент кафедри, Державний університет «Житомирська політехніка».
Dariusz Pawliszczy, Doctor of Economics, Dr h. c. mult. Mayor of Gromadka, Professor, University of the Third Age in Gromadka (Poland).
Maija Šenfelde, PhD in Economics, Professor of Macroeconomics, Director of the Institute of National and Regional Economy at Riga Technical University (Latvia).
Marcin Kęsy, PhD in Economics, University of Economy in Bydgoszcz (Poland).

Друкується відповідно рішення Вченої ради
Українського державного університету науки і технологій
(Протокол від 28.05.2025 р. № 11)
Свідоцтво про Державну реєстрацію друкованого засобу масової інформації серія КВ № 12699-1583 Р, видане Міністерством юстицій України 17.05.2007 р.
Перереєстровано Національною радою з питань телебачення та радіомовлення 08.08.2024 року; Ідентифікатор медіа R30-04838
Науковий збірник «Економічний простір» включено до переліку наукових фахових видань України в галузі економічних наук (категорія «Б») на підставі Наказу МОН України від 2 липня 2020 року № 886 (додаток 4)
Галузь науки: економічні.
Спеціальності: 051 – Економіка; 073 – Менеджмент; 075 – Маркетинг; 076 – Підприємництво та торгівля; 281 – Публічне управління та адміністрування; 292 – Міжнародні економічні відносини.
Збірник включений до міжнародних наукометричних баз даних
Index Copernicus та Google Scholar
Е 45 Економічний простір: Збірник наукових праць. – № 201. – Дніпро: УДУНТ, 2025. – 394 с.

У збірнику розглядаються сучасні проблеми просторових економічних систем, сталого екологозбережуючого розвитку економіки, інноваційних процесів макро і мікрорівня, кластерних форм організації бізнесу, ресурсозбереження, фінансових та інвестиційних аспектів економічного зростання. Окремої уваги в збірнику набувають питання підвищення якості освітянських функцій вищих навчальних закладів, ролі освіти в постіндустріальному суспільстві. Рекомендовано для студентів, аспірантів, науковців, викладачів, представників органів державного управління та місцевого самоврядування.

Статті у виданні перевірені на наявність плагіату за допомогою провідної онайн-платформи PLAG

ISSN 2224-6282 (print)
ISSN 2224-6290 (online)

© Видавництво УДУНТ, 2025

Наукове видання

ЕКОНОМІЧНИЙ ПРОСТІР

Збірник наукових праць

№ 201, 2025

Українською та англійською мовами

Відповідальний редактор: *Вертелецька О.М.*
Технічний редактор: *Лебедєв Д.О.*

Підписано до друку 30.05.2025 р.
Формат 60x84/8. Гарнітура Times New Roman.
Папір офсет. Цифровий друк. Ум. друк. арк. 45,97.
Наклад 100 прим.

Надруковано: Видавництво УДУНТ
49000, Україна, м. Дніпро, вул. Лазаряна, 2
Телефони: +38 (050) 320 71 28, +38 (096) 559 20 18
E-mail: publication@economic-prostir.com.ua

ЗМІСТ

Андрійчук І.В., Ткачук В.В.
ПРО ВИЗНАЧЕННЯ ВПЛИВУ ФАКТОРІВ НА ЕФЕКТИВНІСТЬ ВИКОРИСТАННЯ ПРИРОДНОГО ГАЗУ В РЕГІОНІ ЗА ДОПОМОГОЮ МЕТОДУ ПОПАРНИХ ПОРІВНЯНЬ 3

Афанас'єва І.І., Попович О.В., Віннічук А.М.
ОБЛІКОВІ ТА ПОДАТКОВІ АСПЕКТИ ЕЛЕКТРОННОЇ КОМЕРЦІЇ 9

Безхлібна А.П., Кукліна Т.С., Журавльова С.М.
СТРАТЕГІЧНІ ПЕРСПЕКТИВИ ПІДВИЩЕННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНОСТІ РЕСТОРАННОГО БІЗНЕСУ УКРАЇНИ В УМОВАХ ВОЄННОГО СТАНУ 14

Бучинська О.В.
ТРАНСФОРМАЦІЯ РЕКЛАМНИХ ПРАКТИК ТА ПР-СТРАТЕГІЙ В УМОВАХ ЕКОНОМІЧНОЇ ТУРБУЛЕНТНОСТІ 22

Гарматюк О.В., Караман О.М.
СУЧАСНІ СИСТЕМИ УПРАВЛІННЯ ПРОЄКТАМИ В ІТ-СЕКТОРІ 30

Гончаренко О.В., Воздвиженський В.В.
ІНСТИТУЦІОНАЛЬНЕ ПРОЄКТУВАННЯ РОЗВИТКУ РИНКУ МЕДИЧНИХ ПОСЛУГ В УКРАЇНІ 37

Данкевич А.Є., Ганжуренко І.В., Данкевич В.Є.
КРЕАТИВНА НЕО-ЕКОНОМІКА ТА ЕТИКА ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В УМОВАХ ЗМІН: ЦИФРОВИЙ, ІННОВАЦІЙНО-ІНВЕСТИЦІЙНИЙ ТА СОЦІАЛЬНО-ЕТИЧНИЙ АСПЕКТИ БІЗНЕСУ 42

Джерелюк Ю.О., Новіцький М.В.
ПЛАНУВАННЯ ДІЯЛЬНОСТІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕКОНОМІЧНОЇ СТІЙКОСТІ ПІДПРИЄМСТВА В УМОВАХ ДИНАМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА ФУНКЦІОНУВАННЯ 51

Діченко А.Л.
МАРКЕТИНГОВІ СТРАТЕГІЇ ДИВЕРСИФІКАЦІЇ ПРИ ВИХОДІ ПРОДУКТУ НА ГЛОБАЛЬНІ РИНКИ 57

Дудник О.В.
МЕХАНІЗМИ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ АГРОПРОМИСЛОВОГО КОМПЛЕКСУ 61

Євтушенко О.А., Глухий А.О.
КОНЦЕПТУАЛЬНИЙ АНАЛІЗ ПОНЯТТЯ «ПЕРСОНАЛ» У СУЧАСНОМУ УПРАВЛІНСЬКОМУ ДИСКУРСІ 67

Зайцева А.С.
ДЕРЖАВНО-ПРИВАТНЕ ПАРТНЕРСТВО ЯК МЕХАНІЗМ РОЗВИТКУ ТРАНСПОРТНОЇ ТА ПРОМИСЛОВОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ 73

Коваленко Н.В., Юрченко О.А.
КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ УКРАЇНСЬКИХ ІТ-КОМПАНІЙ: ЧИННИКИ ВПЛИВУ ТА ПРОБЛЕМИ УПРАВЛІННЯ В УМОВАХ ВІЙНИ 79

Корольков В.В., Скляр І.А.
ОСОБЛИВОСТІ РОЗВИТКУ ПОТЕНЦІАЛУ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ПРИФРОНТОВІЙ ЗОНІ 85

Кравченко О.О., Зінченко А.В.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ТА СОЦІАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНОСТЬ: ВПЛИВ НА КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ 92

Кулик В.А., Похідня Б.А.
ІНФОРМАЦІЙНИЙ МЕНЕДЖМЕНТ НА ПІДПРИЄМСТВІ 96

Лазебник В.В., Нагорна О.В.
МАРКЕТИНГОВІ ЗАСАДИ РОЗВИТКУ ОВОЧІВНИЦТВА У ФЕРМЕРСЬКИХ ГОСПОДАРСТВАХ УКРАЇНИ 100

Максимова І.І., Шелудякова Н.А., Вишневська К.Г., Кулішов В.В.
ДОСЛІДЖЕННЯ СУЧАСНОЇ ПАРАДИГМИ ЦИФРОВОЇ ДИПЛОМАТІЇ В КОНТЕКСТІ ЗОВНІШНЬОЇ ПОЛІТИКИ ТА МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИН: КЕЙС УКРАЇНИ (in English) 106

Мірошник Р.О., Скабара І.М., Артимишин Ю.І.
ІНСТРУМЕНТИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ СТРАТЕГІЙ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМСТВ ІТ-СФЕРИ 115

Мірошник Р.О., Шовкопляс Д.О.
ПОКАЗНИКИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ МАРКЕТИНГОВОЇ СТРАТЕГІЇ ПІДПРИЄМСТВ МЕБЛЕВОЇ ПРОМИСЛОВОСТІ В УМОВАХ НЕСТАБІЛЬНОСТІ СЕРЕДОВИЩА 121

Олійник М.М.
СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЯК НОВИЙ АКЦЕНТ В КОНЦЕПЦІЇ БЕЗПЕРЕРВНОСТІ БІЗНЕСУ: ВИКЛИКИ ТА МОЖЛИВОСТІ (in English) 127

Поліванцев А.С.
ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЯК СПОСІБ ЕФЕКТИВНОСТІ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ ПІД ЧАС ЕКОНОМІЧНОЇ КРИЗИ 132

Решетнікова О.В., Дядик Т.В., Даниленко В.І.
КРЕАТИВНИЙ КОНТЕНТ У СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖАХ ЯК СТРАТЕГІЯ БРЕНДИНГУ 138

Рудик О.В.
ІНСТИТУЦІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФУНКЦІОНУВАННЯ ФІНАНСОВО–ЕКОНОМІЧНОГО МЕХАНІЗМУ ПЕНСІЙНОГО ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН В УКРАЇНІ 144

Рудь І.Ю., Бєлуха В.А.
ІННОВАЦІЙНІ ПІДХОДИ ДО СЕГМЕНТАЦІЇ КЛІЄНТІВ ДЛЯ ОПТИМІЗАЦІЇ СТРАХОВОГО ПОРТФЕЛЯ 150

Сидоров М.С.
ТЕОРЕТИЧНІ ОСНОВИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ АГРАРНОЇ ГАЛУЗІ 156

Сиротюк Г.В.
СОЦІАЛЬНО ВІДПОВІДАЛЬНЕ ІНВЕСТУВАННЯ ЯК ДРАЙВЕР СТАЛОГО РОЗВИТКУ БІОЕНЕРГЕТИКИ 160

Сіренко О.В., Яковенко Р.Л.
СИНЕРГІЯ ОБЛІКОВОЇ ПОЛІТИКИ ТА ДІАГНОСТИЧНИХ ПРОЦЕДУР У ЗАБЕЗПЕЧЕННІ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА 167

Соколов А.В.
ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ СТРАТЕГІЇ ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ НА ТРАНСПОРТНИХ ПІДПРИЄМСТВАХ УКРАЇНИ 175

Сотник А.А., Ткачук Г.Ю., Виговський В.Г.
МАРКЕТИНГОВИЙ АУДИТ: СУТНІСТЬ, ПЛАНУВАННЯ ТА ОРГАНІЗАЦІЯ ПРОВЕДЕННЯ 180

Стамат В.М., Сич А.О.
РОЛЬ PUBLIC RELATIONS У ФОРМУВАННІ ДОВІРИ ДО БРЕНДУ 188

Барибіна Я.О., Михайловин Р.Г.
ВИКОРИСТАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ДЛЯ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ РЕЗИЛЬЄНТНОСТІ ТУРИСТИЧНОГО БІЗНЕСУ В ПОВОЄННОМУ ВІДНОВЛЕННІ УКРАЇНИ 195

Суріна Г.Ю., Мірошкіна Н.В., Легін О.В.
КОНЦЕПТУАЛЬНІ ОСНОВИ ІНТЕГРАЛЬНИХ ТЕОРІЙ МЕНЕДЖМЕНТУ 203

Томілін О.О., Сидоренко Я.В., Чупир О.С.
ФІНАНСОВА ЗВІТНІСТЬ ЯК ОСНОВА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ФІНАНСОВОЇ СТІЙКОСТІ БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ 213

Філатов Б.А., Клімов Д.І.
АНАЛІЗ СУЧАСНОГО СТАНУ СТІЙКОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ 220

Фугело П.М., Савіцька С.І.
ПЕНСІЙНЕ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ГРОМАДЯН – ГОЛОВНА СКЛАДОВА В СИСТЕМІ СОЦІАЛЬНОГО ЗАХИСТУ УКРАЇНИ 225

Хаванов А.В.
РОЗРОБКА ТА ВПРОВАДЖЕННЯ КОМПЛАЄНС-ІНДИКАТОРІВ ДЛЯ ОЦІНКИ РІВНЯ ЗРІЛОСТІ СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВ 230

Ходаківський В.М.
МЕТОДИ ОЦІНКИ РЕСУРСНОГО ПОТЕНЦІАЛУ АГРОБІЗНЕСУ 234

Щербініна С.А., Шевченко О.М.
ШТУЧНИЙ ІНТЕЛЕКТ В ЕКОНОМІКО-МАТЕМАТИЧНОМУ МОДЕЛЮВАННІ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ 241

Черній А.П.
КАТЕГОРИЗАЦІЯ ДІЄТИЧНИХ ДОБАВОК: ПОРІВНЯННЯ, ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ В КОНТЕКСТІ МАРКЕТИНГОВОГО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ 246

Ступнікер Г.Л., Радкевич Т.О., Зозуля Н.В.
ОСОБЛИВОСТІ ВПРОВАДЖЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНОЇ СИСТЕМИ ЯК АНАЛІТИЧНОЇ ОСНОВИ УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ 253

Андрейченко А.В., Журило С.С., Подмазко О.М.
РЕФОРМУВАННЯ ПУБЛІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ОХОРОНОЮ ЗДОРОВ'Я В УКРАЇНІ: РЕГІОНАЛЬНИЙ ВИМІР (НА ПРИКЛАДІ ІЗМАЇЛЬСЬКОЇ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ) 259

Богач Ю.А.
ЦИФРОВІЗАЦІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ ЯК ІНСТРУМЕНТ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНИХ ГРОМАД 264

Боліла С.Ю.
БІРЮЗОВИЙ ПІДХІД В УПРАВЛІННІ ОРГАНІЗАЦІЯМИ: СТАН ТА ПЕРСПЕКТИВИ ДЛЯ ДЕОКУПОВАНИХ ТЕРИТОРІЙ ПІД ЧАС ВІЙНИ ТА ПОВОЄННОГО ВІДНОВЛЕННЯ 269

Бублик Л.Я., Весоловська М.К.
ОПИС ТА АНАЛІЗ ПЕРСПЕКТИВИ РЕАЛІЗАЦІЇ ЧОТИРЬОХ СЦЕНАРІЇВ ДІЯЛЬНОСТІ ТзОВ «ФАВБЕТ» НА ПЕРІОД 2025-2029 РОКІВ (in English) 275

Вітюк А.В., Федченко Ю.С., Коновенко Н.Г.
СУЧАСНІ ПІДХОДИ ДО ВИВЧЕННЯ ВИЩОЇ МАТЕМАТИКИ У ЗАКЛАДАХ ВИЩОЇ ОСВІТИ 281

Гончаров О.О., Гончаренко Н.І.
ВПРОВАДЖЕННЯ ЗЕЛЕНИХ ЕНЕРГЕТИЧНИХ ТЕХНОЛОГІЙ НА РИНКУ ЕЛЕКТРОМОБІЛІВ ЄС У КОНТЕКСТІ РЕАЛІЗАЦІЇ КОНЦЕПЦІЇ ЗЕЛЕНОГО РОЗУМНОГО ТРАНСПОРТУ (in English) 288

Даценко В.В., Караянц А.А.
МОНІТОРИНГ ПОВЕДІНКОВИХ МОДЕЛЕЙ ОРГАНІЗАЦІЙ: СТРАТЕГІЯ, АНАЛІТИКА ТА РОЗВИТОК.....297

Іванченков В.С.
ОБҐРУНТУВАННЯ ВИКЛИКІВ СТАЛОГО РОЗВИТКУ В УМОВАХ ГЛОБАЛЬНОЇ НЕСТАБІЛЬНОСТІ.....304

Калініченко С.М.
КЛЮЧОВІ ЕЛЕМЕНТИ ЕФЕКТИВНОГО СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ПІДПРИЄМСТВОМ.....311

Кальченко М.М.
СУТНІСТЬ ТА СТРУКТУРА ПОТЕНЦІАЛУ ЕКОНОМІЧНОГО ЗРОСТАННЯ ПІДПРИЄМСТВ-ВИРОБНИКІВ ПРОДУКЦІЇ ТВАРИННИЦТВА.....317

Кірієнко С.О.
РОЛЬ ПРОМИСЛОВИХ ІННОВАЦІЙ У ТРАНСФОРМАЦІЇ ІНВЕСТИЦІЙНОЇ СТРАТЕГІЇ ТРАНСНАЦІОНАЛЬНИХ КОРПОРАЦІЙ В УМОВАХ ЦИФРОВОЇ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ.....322

Красногор О.В.
МОДЕЛІ ДЕРЖАВНОГО ТА КОРПОРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ У СФЕРІ РОЗВИТКУ ЕЛЕКТРОННОГО НОТАРІАТУ: ПОРІВНЯЛЬНО-ПРАВОВИЙ АНАЛІЗ.....330

Ларіонова К.А.
ІНДЕКС САБОТАЖУ ЕЛЕКТРОННОЇ ДЕМОКРАТІЇ ЯК ІНДИКАТОР ІНСТИТУЦІЙНОГО БЛОКУВАННЯ Е-УЧАСТІ.....338

Лега О.В., Сіренко І.О.
АУДИТ ДОГОВІРНОЇ ПОЛІТИКИ ПІДПРИЄМСТВА: ІНСТРУМЕНТ УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ ТА ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ КОМПЛАЄНСУ.....343

Липовий Д.В.
ПРОБЛЕМИ ОЦІНЮВАННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ РОЗВИТКУ АГРОБІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ СОЦІАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ.....350

Міщенко Т.М.
ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ.....355

Халін С.В.
РОЛЬ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ФОРМУВАННІ ТЕХНІКО-ТЕХНОЛОГІЧНОГО ПОТЕНЦІАЛУ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВ.....364

Цибуляк А.Г.
ЕВОЛЮЦІЯ ТЕОРІЙ ЕКОЛОГІЧНОЇ МОДЕРНІЗАЦІЇ ЯК ПРОЯВ ЗАГОСТРЕННЯ РИЗИКОГЕННОСТІ МІЖНАРОДНОЇ ЕКОНОМІКИ: АКТУАЛІЗАЦІЯ СТАЛИХ БІЗНЕС-ПРАКТИК В УМОВАХ ЦИФРОВОГО ПЕРЕХОДУ (in English).....370

Яременко С.С.
УПРАВЛІННЯ КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА З ВИКОРИСТАННЯМ ІНСТРУМЕНТАРІЮ МАРКЕТИНГОВОЇ КОМУНІКАЦІЙНОЇ ПОЛІТИКИ.....378

CONTENTS

Andriichuk Igor, Tkachuk Vitalii
ON DETERMINING THE INFLUENCE OF FACTORS ON THE EFFICIENCY OF NATURAL GAS UTILIZATION IN A REGION USING THE PAIRWISE COMPARISON METHOD 3

Afanasieva Inna, Popovych Oksana, Vinnichuk Anastasia
ACCOUNTING AND TAX ASPECTS OF ELECTRONIC COMMERCE 9

Bezhlibna Anastasiia, Kuklina Tatyana, Zhuravlyova Svitlana
STRATEGIC PROSPECTS FOR INCREASING THE COMPETITIVENESS OF THE UKRAINIAN RESTAURANT BUSINESS UNDER MARTIAL LAW 14

Buchynska Olena
TRANSFORMATION OF ADVERTISING PR PRACTICES AND PR STRATEGIES IN THE CONDITIONS OF ECONOMIC TURBULENCE 22

Garmatiuk Olena, Karaman Olesia
MODERN PROJECT MANAGEMENT SYSTEMS IN THE IT SECTOR 30

Honcharenko Oksana, Vozdvyzhenskyi Valerii
INSTITUTIONAL DESIGN OF THE HEALTHCARE MARKET DEVELOPMENT IN UKRAINE 37

Dankevych Andrii, Hanzhurenko Iryna, Dankevych Vitalii
CREATIVE NEO-ECONOMICS AND ETHICS OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN THE CONDITIONS OF CHANGE: DIGITAL, INNOVATION-INVESTMENT AND SOCIAL-ETHICAL ASPECTS OF BUSINESS 42

Dzhereliuk Yuliia, Novitskyi Mykola
ACTIVITY PLANNING AS A TOOL FOR ENSURING THE ECONOMIC SUSTAINABILITY OF AN ENTERPRISE IN A DYNAMIC BUSINESS ENVIRONMENT 51

Dichenko Anna
PRODUCT DIVERSIFICATION STRATEGIES IN GLOBAL MARKET ENTRY 57

Dudnyk Oleksandr
MECHANISMS OF STRATEGY FORMATION FOR THE DEVELOPMENT OF AGRO-INDUSTRIAL COMPLEX ENTERPRISES 61

Yevtushenko Olha, Hlukhyy Artem
CONCEPTUAL ANALYSIS OF THE NOTION OF «PERSONNEL» IN CONTEMPORARY MANAGERIAL DISCOURSE 67

Zaitseva Anna
PUBLIC-PRIVATE PARTNERSHIP AS A MECHANISM FOR THE DEVELOPMENT OF TRANSPORT AND INDUSTRIAL INFRASTRUCTURE 73

Kovalenko Nataliia, Yurchenko Oleksandr
COMPETITIVE ADVANTAGES OF UKRAINIAN IT COMPANIES: INFLUENCE FACTORS AND MANAGEMENT PROBLEMS IN WAR CONDITIONS 79

Korolkov Vladyslav, Skliar Iryna
PECULIARITIES OF THE POTENTIAL DEVELOPMENT OF HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS IN THE FRONTLINE TERRITORY 85

Kravchenko Olena, Zinchenko Angelina
DIGITALIZATION AND SOCIAL RESPONSIBILITY: IMPACT ON THE COMPETITIVENESS OF ENTERPRISES 92

Kulyk Viktoriya, Pokhidnia Bohdan
INFORMATION MANAGEMENT AT THE ENTERPRISE 96

Lazebnyk Viktoriia, Nahorna Olena
MARKETING FOUNDATIONS FOR THE DEVELOPMENT OF VEGETABLE FARMING IN UKRAINIAN AGRICULTURAL ENTERPRISES 100

Maksymova Iryna, Sheludiakova Nataliya, Vyshnevska Kira, Kulishov Volodymyr
RESEARCH OF THE MODERN PARADIGM OF DIGITAL DIPLOMACY IN THE CONTEXT OF FOREIGN POLICY AND INTERNATIONAL RELATIONS: THE CASE OF UKRAINE 106

Miroshnyk Roman, Skabara Igor, Artymyshyn Yurii
TOOLS FOR ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF DEVELOPMENT STRATEGIES OF IT ENTERPRISES 115

Miroshnyk Roman, Shovkoplias Denys
INDICATORS FOR ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF THE MARKETING STRATEGY OF FURNITURE INDUSTRY ENTERPRISES IN CONDITIONS OF ENVIRONMENTAL INSTABILITY 121

Oliinyk Maksym
SUSTAINABLE DEVELOPMENT AS A NEW FOCUS IN THE CONCEPT OF BUSINESS CONTINUITY: CHALLENGES AND OPPORTUNITIES 127

Polivantsev Andrii
IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES AS A WAY TO IMPROVE BUSINESS MANAGEMENT EFFICIENCY DURING AN ECONOMIC CRISIS 132

Reshetnikova Olha, Diadyk Tetiana, Danylenko Viktoria
CREATIVE CONTENT IN SOCIAL MEDIA AS A BRANDING STRATEGY 138

Rudyk Oleksandr
INSTITUTIONAL ENSURANCE OF THE FUNCTIONING OF THE FINANCIAL AND ECONOMIC MECHANISM OF PENSION SECURITY OF CITIZENS IN UKRAINE 144

Rud Inna, Bielukha Vladyslav
INNOVATIVE APPROACHES TO CUSTOMER SEGMENTATION FOR INSURANCE PORTFOLIO OPTIMIZATION 150

Sydorov Maksym
THEORETICAL FOUNDATIONS OF ECONOMIC SECURITY OF THE AGRICULTURAL INDUSTRY 156

Syrotyuk Hanna
SOCIALLY RESPONSIBLE INVESTMENT AS A DRIVER OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT IN BIOENERGY 160

Sirenko Olena, Yakovenko Roman
SYNERGY OF ACCOUNTING POLICY AND DIAGNOSTIC PROCEDURES IN ENSURING ENTERPRISE ECONOMIC SECURITY 167

Sokolov Anatolii
FEATURES OF FORMING AN ECONOMIC DEVELOPMENT STRATEGY IN TRANSPORT ENTERPRISES OF UKRAINE 175

Sotnyk Anhelina, Tkachuk Hanna, Vyhovskyi Volodymyr
MARKETING AUDIT: ESSENCE, PLANNING, AND ORGANIZATION OF IMPLEMENTATION 180

Stamat Viktoriia, Sych Alina
THE ROLE OF PUBLIC RELATIONS IN BUILDING BRAND TRUST 188

Barybina Yanina, Mykhailovyn Roman
USE OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES TO ENSURING RESILIENCE OF TOURISM BUSINESS IN THE POST-WAR RECONSTRUCTION OF UKRAINE 195

Surina Hanna, Miroshkina Nataliia, Lehin Oleh
CONCEPTUAL FOUNDATIONS OF INTEGRAL MANAGEMENT THEORIES 203

Tomilin Oleksii, Sydorenko Yan, Chupyr Oleh
FINANCIAL REPORTING AS THE BASIS FOR ENSURING THE FINANCIAL STABILITY OF THE BANKING SYSTEM 213

Filatov Borys, Klimov David
ANALYSIS OF THE CURRENT STATE OF NATIONAL ECONOMIC SECURITY STABILITY 220

Fuhelo Pavlina, Savitska Svitlana
PENSION SECURITY OF CITIZENS IS THE MAIN COMPONENT OF THE SOCIAL PROTECTION SYSTEM OF UKRAINE 225

Khavanov Artem
DEVELOPMENT AND IMPLEMENTATION OF COMPLIANCE INDICATORS TO ASSESS THE MATURITY LEVEL OF THE ECONOMIC SECURITY SYSTEM OF ENTERPRISES 230

Khodakyvskyy Volodymyr
METHODS FOR ASSESSING THE RESOURCE POTENTIAL OF AGRIBUSINESS 234

Shcherbinina Svitlana, Shevchenko Olena
ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN ECONOMIC AND MATHEMATICAL MODELING OF ENTREPRENEURSHIP DEVELOPMENT SCENARIOS IN UKRAINE 241

Chernii Andrii
CATEGORIZATION OF DIETARY SUPPLEMENTS: COMPARISON, CHALLENGES, AND PROSPECTS IN THE CONTEXT OF STRATEGIC MARKETING MANAGEMENT 246

Stupniker Hanna, Radkevich Tetiana, Zozulia Nataliia
PECULIARITIES OF IMPLEMENTING AN INFORMATION SYSTEM AS AN ANALYTICAL BASIS FOR ENTERPRISE MANAGEMENT 253

Andreichenko Andrii, Zhurylo Serhii, Podmazko Oleksii
MECHANISMS OF PUBLIC ADMINISTRATION OF HEALTHCARE DEVELOPMENT IN UKRAINE: REGIONAL DIMENSION (CASE STUDY OF IZMAIL TERRITORIAL COMMUNITY) 259

Bohach Yurii
DIGITALIZATION OF LOCAL GOVERNMENT ACTIVITIES AS A TOOL FOR ENSURING SUSTAINABLE DEVELOPMENT OF TERRITORIAL COMMUNITIES 264

Bolila Svitlana
TEAL APPROACH TO ORGANIZATIONAL MANAGEMENT: CURRENT STATE AND PROSPECTS FOR DE-OCCUPIED TERRITORIES DURING WAR AND POST-WAR RECOVERY 269

Bublyk Lilia, Vesolovska Maria
DESCRIPTION AND ANALYSIS OF THE PROSPECTS FOR IMPLEMENTING FOUR DEVELOPMENT SCENARIOS OF LLC «FAVBET» FOR THE PERIOD 2025–2029 275

Vityuk Antonina, Fedchenko Yuliaa, Konovenko Nadiia
MODERN APPROACHES TO TEACHING HIGHER MATHEMATICS IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS 281

Honcharov Oleksii, Goncharenko Nataliia
GREEN ENERGY TECHNOLOGIES IMPLEMENTATION IN THE EU ELECTRIC VEHICLE MARKET IN THE CONTEXT OF THE GREEN SMART TRANSPORT CONCEPT 288

Datsenko Viktoriia, Karaianc Artur
MONITORING OF ORGANIZATIONAL BEHAVIORAL MODELS: STRATEGY, ANALYTICS AND DEVELOPMENT 297

Ivanchenkov Viacheslav
JUSTIFICATION OF SUSTAINABLE DEVELOPMENT CHALLENGES UNDER GLOBAL INSTABILITY 304

Kalinichenko Sergiy
KEY ELEMENTS OF EFFECTIVE STRATEGIC MANAGEMENT OF AN ENTERPRISE 311

Kalchenko Mykola
THE ESSENCE AND STRUCTURE OF THE ECONOMIC GROWTH POTENTIAL OF LIVESTOCK PRODUCTION ENTERPRISES 317

Kiriienko Sergii
THE ROLE OF INDUSTRIAL INNOVATIONS IN THE TRANSFORMATION OF THE INVESTMENT STRATEGY OF TRANSNATIONAL CORPORATIONS UNDER CONDITIONS OF DIGITAL GLOBALIZATION 322

Krasnohor Oleksandr
MODELS OF PUBLIK AND CORPORATE GOVERNANCE IN TE DEVELOPMENT OF E-NOTARY SYSTEMS: A COMPARATIVE LEGAL ANALYSIS 330

Larionova Kateryna
ELECTRONIC DEMOCRACY SABOTAGE INDEX AS AN INDICATOR OF INSTITUTIONAL OBSTRUCTION OF E-PARTICIPATION 338

Leha Olha, Sirenko Ihor
AUDIT OF THE COMPANY'S CONTRACTUAL POLICY: A TOOL FOR RISK MANAGEMENT AND COMPLIANCE ASSURANCE 343

Lypovyi Dmytro
PROBLEMS OF ASSESSING THE EFFECTIVENESS OF AGRIBUSINESS DEVELOPMENT IN THE CONTEXT OF SOCIAL RESPONSIBILITY 350

Mishchenko Tetiana
APPROACHES TO LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FORENSIC ACTIVITIES 355

Khalin Stanislav
THE ROLE OF DIGITAL TECHNOLOGIES IN SHAPING THE TECHNICAL AND TECHNOLOGICAL POTENTIAL OF AGRICULTURAL ENTERPRISES 364

Tsybuliak Anastasiia
EVOLUTION OF THEORIES OF ECOLOGICAL MODERNIZATION AS A MANIFESTATION OF THE INCREASING RISK OF THE INTERNATIONAL ECONOMY: ACTUALIZATION OF SUSTAINABLE BUSINESS PRACTICES IN THE CONDITIONS OF DIGITAL TRANSITION 370

Yaremenko Svitlana
MANAGEMENT OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS BY MARKETING COMMUNICATION POLICY TOOLS 378

УДК 343.98:340.13:004.8
DOI: https://doi.org/10.30838/EP.201.355-363

Міщенко Т.М.
кандидат економічних наук
Державний податковий університет
Mishchenko Tetiana
PhD in Economic Sc.
State Tax University
https://orcid.org/0000-0002-6740-0581

ПІДХОДИ ДО ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ ШТУЧНОГО ІНТЕЛЕКТУ В СУДОВО-ЕКСПЕРТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ

У статті розглянуто питання необхідності правового регулювання використання технологій штучного інтелекту в судово-експертній діяльності України. Здійснено аналіз міжнародного та світового досвіду, зокрема Регламенту ЄС щодо регулювання ШІ, а також національних ініціатив, серед яких Концепція розвитку штучного інтелекту та Дорожня карта законодавчого регулювання ШІ. Розкрито особливості застосування ШІ в експертній практиці. Вказано, що експертна сфера не є пріоритетною в регулюванні ШІ в Україні, але потребує уваги, щоб забезпечити якісну реформу та інтеграцію в європейське правове поле. Обґрунтовано актуальність впровадження поетапного національного регулювання ШІ в судово-експертній діяльності на основі рекомендацій «м'якого права» з подальшим ухваленням спеціального закону в сфері ШІ. Запропоновано правила, якими необхідно послуговуватися в процесі формування нормативного поля впровадження ШІ в судово-експертну діяльність.

Ключові слова: *штучний інтелект, ризики, правове регулювання, судово-експертна діяльність, секторальні рекомендації.*

APPROACHES TO LEGAL REGULATION OF ARTIFICIAL INTELLIGENCE IN FORENSIC ACTIVITIES

Artificial Intelligence (AI) has become a central theme in today's information landscape, driven by rapid technological progress and widespread accessibility. Modern AI technologies enhance task efficiency and hold great potential for advancing various aspects of social life, including daily use in apps, smart devices, and automated systems.

Ukrainians actively engage with AI, as evidenced by a 2024 Kantar Ukraine survey targeting residents in urban areas, where the majority (73%) express a positive attitude toward AI and its role in improving life. Applications of in AI in the country include creative sectors, security, banking, medicine, and logistics. While AI offers significant innovation and economic benefits, concerns around ethics, legality, national security, and human rights remain prominent. Researchers like Nick Bostrom warn of long-term risks associated with AI development, advocating for global regulatory frameworks to ensure ethical deployment. In this context, legal regulation of AI has emerged as a burning issue globally and nationally.

In the EU, the 2024 AI Act introduces a risk-based approach categorizing AI applications into varying levels of risk, from unacceptable to high, limited, and minimal risk. Ukraine seeks to align with this model as part of its European integration efforts, despite limited resources exacerbated by ongoing war. Ukrainian institutions, such as the Ministry of Digital Transformation, have initiated a step-by-step approach towards AI regulation including drafting soft-law instruments like White Papers and sector-specific recommendations for public administration, media, education, and judiciary. A noteworthy area of exploration is AI integration into specialized fields, such as forensic expertise, where ethical and practical challenges persist. Therefore, developing comprehensive legal standards, supported by international cooperation and best practices, is integral to safe AI deployment and Ukraine's future leadership in digital governance.

Keywords: *artificial intelligence, risks, legal regulation, forensic activities, sectoral recommendations.*
JEL classification: *K23, K42, O33.*

Постановка проблеми. Останнім часом штучний інтелект (Artificial intelligence) (далі – ШІ) став однією з провідних тем у світовому інформаційному просторі. Це зумовлено стрімким розвитком відповідних технологій протягом останніх років та досягненням такого рівня, коли взаємодія з ШІ стала доступною для широкого кола користувачів у всьому світі. Сучасні технології штучного інтелекту відкривають нові

© Міщенко Т.М., 2025

горизонти, сприяють ефективнішому виконанню різноманітних завдань і мають великий потенціал для удосконалення різних сфер суспільного життя та загального поступу людства.

Особливе місце ШІ зайняв у повсякденному побуті людей як додатки для смартфонів, рекомендаційні та інформаційні системи, «розумні» будинки й «розумні» автомобілі, побутова автоматизація, інтернет-шопінг, голосові помічники тим самим, забезпечив вищий рівень зручності та комфорту життя [1, с. 132].

Україна не є винятком із загальносвітового тренду, про що свідчать результати онлайн-опитуванням Kantar Ukraine, поведеного в 2024 році, в якому брали участь чоловіки та жінки віком від 18 до 55 років та, які проживають в містах з 50 тис. і більше населенням (за винятком тимчасово окупованих територій та зони бойових дій). За даними опитування 73% українців позитивно ставляться до ШІ і згодні із твердженням, що він здатний покращити життя людства. Упродовж останнього десятиліття українці почали дедалі більше помічати застосування ШІ в таких сферах: безпека/охорона система (42% опитаних); креативна індустрія (41%); банківські послуги та обслуговування клієнтів (40%); медицина, медіа, транспорт та логістика (від 31 до 35%); виробництво продуктів харчування (19%); урядові послуги/адміністрування 14%) [2]. Також спостерігається зростаючий інтерес до можливостей використання ШІ в українському бізнес-середовищі, яке дедалі частіше розглядає ШІ як інструмент для підвищення ефективності, автоматизації рутинних процесів, аналізу великих обсягів даних і покращення якості обслуговування клієнтів.

Хоча ШІ пропонує виняткові можливості для інноваційного розвитку науки й техніки, безліч економічних та фінансових переваг, науковці акцентують увагу щодо потенційної загрози в етичній і правовій сферах, в сфері національної безпеки та дискримінаційного впливу на основні права та свободи людини, насамперед у сферах конфіденційності, захисту персональних даних, авторського права, інформаційної та кібербезпеки, сталості ринку праці. За прогнозами вчених Ніка Бострома та Вінсента Мюллера, зроблених в їх спільній роботі «Future Progress in Artificial Intelligence: A Survey of Expert Opinion», ймовірність досягнення високорівневого машинного інтелекту становить: 50% до 2040–2050 років; 90% до 2075 року. При цьому, науковці оцінюють, що приблизно в одну третину цей розвиток для людства буде «поганим» або «дуже поганим» [3]. У своїй книзі Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies [4] Нік Бостром глибоко аналізує можливі шляхи розвитку штучного інтелекту, його потенційні загрози та стратегії контролю, зокрема пов’язані з міжнародним регулюванням розвитку ШІ, що допоможе людству уникнути катастрофічних наслідків.

Поряд із загальними обговореннями переваг та ризиків стрімкого розвитку та використання ШІ виникає дискусія щодо необхідності його правового регулювання на міжнародному та національному рівнях.

На початку таких дискусій в Україні активно розглядалася сама потреба, доцільність і можливість впровадження спеціального юридичного регулювання ШІ. Наразі ж виникає необхідність розробки підходів до регулювання ШІ в різних сферах діяльності, що дасть змогу нашій державі не просто адаптуватися до світових тенденцій, а й посісти почесне місце серед лідерів у цій галузі.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Важливий внесок у фундаментальні та прикладні дослідженнь у сфері штучного інтелекту зробили українські вчені. Серед провідних науковців варто відзначити: Зіньковського Ю., який є дослідником методів машинного навчання, зокрема гібридних алгоритмів для обробки великих даних. Вчений є автором низки публікацій, присвячених використанню ШІ в промисловості та енергетиці; Максименко С. – досліджує когнітивні аспекти штучного інтелекту, зокрема моделювання людської поведінки та мислення в інтелектуальних системах; Паламарчук О. − займається обробкою природної мови, зокрема української мови в контексті ШІ. Її дослідження зосереджені на створенні інтелектуальних лінгвістичних систем та автоматизованих перекладачів; Шевченко А., який з іншими науковцями розробляє наукові засади створення Стратегії розвитку штучного інтелекту в Україні та шляхи її ефективної імплементації, а також спеціалізується на теорії нейронних мереж та інтелектуальному аналізі даних. Праці вченого присвячені математичному моделюванню інтелектуальних систем та їх застосуванню у медичній діагностиці.

Українські науковці активно досліджують правові аспекти регулювання ШІ, зосереджуючись на різних сферах його застосування та викликах, що виникають у зв'язку з його впровадженням. Зокрема, вчені: Тарасевич Т. досліджує аспекти правового регулювання ШІ в контексті репродуктивних технологій та його роль у штучній репродукції з врахуванням міжнародного досвіду; Токарєва К. та Савліва Н. досліджують проблемні питання правового регулювання ШІ в українському законодавстві, зокрема статус ШІ, його правосуб’єктність, захист персональних даних та інтелектуальну власність; Муравська Ю., **Попова Н.,** Сліпченко Т., **Токарєва К.** розглядають підходи до регулювання ШІ в різних країнах, ідентифікують прогалини в українському законодавстві та надають рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання.

Не обійшли увагою науковці питання впровадження ШІ-технологій в судово-експертну діяльність, яка на всіх етапах становлення використовувала найпередовіші, найефективніші винаходи науки та техніки. В Україні використання ШІ у судово-експертній діяльності розглядалося науковцями з різних аспектів, зокрема: вивчалися питання використання цифрових доказів і систем ШІ у правозастосовній діяльності, в цивільному судочинстві, в судовій практиці (Авдєєва Г., Василенко М., Скляренко І., Слатвінська В.); розглядалися питання інтеграції ШІ в кримінальне провадження та у процес досудового розслідування (Басиста І., Рогальська В., Руденко А. Удовенко Ж.); досліджувалися напрями впливу та можливості використання ШІ як допоміжного інструменту в окремих

видах судових експертиз (Авдєєва Г, Ніколайчук Т., Соломаха Ю., Шевчук В.); розглядалися проблеми впровадження ШІ-технологій в експертну діяльність з етичного, соціального, професійного погляду (Нестор Н.).

Зазначені дослідження сприяють розумінню потенціалу та викликів використання ШІ в судово-експертній діяльності, однак, незважаючи на їх широку тематику, недостатньо приділяється увага питанням правового регулювання використання ШІ в судово-експертній діяльності.

Мета статті – обґрунтування актуальності регулювання ШІ в судово-експертній діяльності, визначення підходів до поступового впровадження регулювання на основі аналізу міжнародних, європейських та національних ініціатив в сфері ШІ.

Виклад основних результатів дослідження. Протягом останніх років розвиток ШІ-технологій досяг рівня, за якого велика кількість людей по всьому світу почала безпосередньо взаємодіяти з ШІ як на побутовому рівні, так і у професійних сферах. Науковці підкреслюють значний потенціал подальшого впровадження новітніх ШІ-технологій для покращення багатьох сфер суспільного життя, однак застерігають про небезпеку стрімкого розвитку штучного інтелекту та його потенційно негативний вплив на права, свободу і законні інтереси людини, тому закликають до створення безпечного середовища, у якому ШІ допомагатиме суспільству, а не створюватиме додаткові загрози.

Дискусія щодо ризиків, пов'язаних з технологіями ШІ призвела до розуміння необхідності правового регулювання цієї сфери. На міжнародному рівні, починаючи з 1991 року було прийнято низку міжнародних нормативно-правових актів, які регулюють запровадження правового підґрунтя для використання ШІ, створення механізму реєстрації систем ШІ із зазначенням власника, реєстраційного номеру, а також запровадження цивільно-правової відповідальності за заподіяну ШІ шкоду тощо.

В березні 2024 року Європейський парламент ухвалив довгоочікуваний Регламент про регулювання штучного інтелекту в Європейському Союзі, який передбачає створення єдиного правового підходу до регулювання використання штучного інтелекту, незалежно від індустрії або технології. «Регламент запроваджує ризик-орієнтований підхід, поділяючи системи ШІ на категорії залежно від групи ризику: неприйнятний ризик (unacceptable risk) (наприклад, забороняється вводити в експлуатацію, розміщувати на ринку та використовувати системи ШІ, які маніпулюють поведінкою людей); високий ризик (high risk) (системи ШІ можуть мати вплив на безпеку або фундаментальні права: здебільшого подібні системи використовуються в таких сферах як критична інфраструктура, освіта, працевлаштування, охорона здоров'я, банківські послуги, правоохоронна діяльність, управління міграцією та кордонами, правосуддя, виборчий процес); обмежений ризик (limited risk) (системи ШІ з обмеженим впливом для маніпуляцій); мінімальний ризик (minimal risk) (системи ШІ, які не віднесені до зазначених вище категорій)» [5]. Для України положення Регламенту поки не є обов'язковими, але, зважаючи на євроінтеграційне спрямування країни, важливо орієнтуватися на його вимоги при розбудові правового регулювання в сфері штучного інтелекту. При цьому, необхідно враховувати наявні ресурси та спроможності держави (сукупні фінансові, людські та організаційні ресурси), які вона готова використати для цілей як запровадження, так і здійснення регулювання ШІ. Особливо гостро постає це питання у часи повномасштабної війни в Україні, однак, враховуючи виклики нашої реальності, актуалізується необхідність впровадження більшої кількості інноваційних ШІ-продуктів, які б допомагали боротися з ворогом та забезпечили післявоєнне відновлення і побудову однієї з найзручніших цифрових держав у світі. Про рівень спроможності держави до вирішення питань в сфері ШІ свідчить розроблений світовою спільнотою показник «Індекс готовності урядів до впровадження штучного інтелекту» (Government Artificial Intelligence Readiness Index), відповідно до якого Україна в 2022 році посіла 60-е місце в рейтингу серед 181 держави світу [6, с. 1]. Цей показник є результатом активної участі України в роботі низки міжнародних та супернаціональних організацій, діяльність яких, зокрема, спрямована на правове унормування використання технологій штучного інтелекту. Так, протягом 2020–2021 років Україна брала участь у роботі Спеціального Комітету Ради Європи зі Штучного інтелекту, завданням якого було оцінити необхідність та можливість правового регулювання ШІ на загальноєвропейському рівні. За результатами роботи Спеціального Комітету було створено Комітет Ради Європи зі штучного інтелекту, завдання якого передбачали розробку Рамкової конвенції Ради Європи про штучний інтелект і права людини, демократію та верховенство права, участь у розробці якої брала й делегація України [7, с. 9].

Аналогічні процеси протягом останніх років відбувалися і на національних рівнях. Так, з метою унормування подальшого розвитку технологій штучного інтелекту протягом 2017-2019 років понад 30 держав світу розробили відповідні національні стратегії, визначивши ШІ одним із важливих пріоритетів державної політики [6, с. 1]. В Україні процеси щодо правового регулювання ШІ почали активно відбуватися з 2020 року після прийняття «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні» [8], в якій вперше надано офіційне визначення терміну «штучний інтелект», водночас вказано на відсутність або недосконаліть насамперед правового регулювання штучного інтелекту, недосконаліть законодавства про захист персональних даних та відсутність застосування таких технологій у практичній професійній діяльності. Окрім того, в документі зазначено, що у жовтні 2019 року Україна приєдналася до Рекомендацій Організації економічного співробітництва та розвитку з питань штучного інтелекту (Organization for Economic Cooperation and Development, Recommendation of the Council on Artificial Intelligence, OECD/LEGAL/0449) та

визначила для себе пріоритетними для впровадження ШІ-технологій такі сфери, як: освіта, економіка, публічне управління, кібербезпека, оборона.

Надалі, в Україні, продовжилася робота з формування підходів та розробки інструментів правового регулювання ШІ і , як результат в 2023 році Міністерство цифрової трансформації України презентувало Дорожню карту законодавчого регулювання штучного інтелекту в Україні [9], яка базується на bottom-up підході (підхід знизу вгору), тобто передбачає рух від меншого до більшого − від позазаконодавчих механізмів для підготовки певної галузі − до впровадження загального закону про ШІ. Наступним кроком в регулюванні ШІ стало представлення Міністерством цифрової трансформації України в 2024 році Білої книги (своєрідний аналог британської моделі) для ознайомлення бізнесу із підходом, термінами та етапами впровадження регулювання, а також планування публікації рекомендацій − загальних і секторальних для надання відповідей на запитання, що і як потрібно робити, щоб підготуватися до ухвалення закону про ШІ аналогічного до європейського AI Act (Artificial Intelligence Act). Міністерство цифрової трансформації України пропонує скористатися шляхом поступового впровадження регулювання у сфері ШІ, розуміючи його як рух від позазаконодавчих інструментів та ініціатив протягом найближчих 2-3 років до прийняття спеціального закону зі штучного інтелекту на фінальному етапі. Суть обраного підходу полягає в розділенні шляху до впровадження обов'язкового регулювання на два етапи: підготовчий етап та етап впровадження закону-аналога Регламенту ЄС зі штучного інтелекту [7, с. 13]. Міністерство цифрової трансформації України наголошує, що мета першого етапу полягає у впровадженні конкретних інструментів, які, по-перше − допоможуть користувачам ШІ-технологій підготуватися до впровадження майбутнього регулювання; по-друге − позитивно вплинуть на рівень захисту прав людини від ШІ-ризиків чи його зловмисного використання.

Особливу увагу необхідно звернути на інструменти «м'якого права» (soft law), які пропонує використовувати Міністерство цифрової трансформації України до впровадження юридично обов'язкового регулювання і, які нададуть гарантію безпеки у взаємодії з ШІ. Це передусім загальні та секторальні рекомендації, однак вони жодним чином не розглядаються у якості альтернативи юридично обов'язковому регулюванню в майбутньому. «Під загальними рекомендаціями передбачається розробка таких рекомендацій, які будуть адресувати переважну більшість викликів у сфері ШІ наскрізно. Тобто загальних рекомендацій може бути декілька, наприклад, для публічного сектору і для приватного. При цьому під секторальними рекомендаціями розуміється набір норм рекомендаційного характеру в певній конкретній сфері або декількох суміжних сферах діяльності» [7, с. 23].

Наразі в Україні вже існує секторальне регулювання ШІ. Прикладом є «Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту в сфері медіа», в яких врегульовано застосування будь-яких систем ШІ в діяльності медіа − від збору й аналізу даних до створення контенту, поширення новин та взаємодії з аудиторією. Мета рекомендацій − упровадження та використання «Керівних міжнародних принципів щодо відповідального впровадження систем штучного інтелекту в журналістиці», а також поширення актуальних міжнародних практик, принципів та підходів до відповідального використання систем ШІ у сфері медіа для дотримання прав людини, професійних етичних стандартів [10].

В 2024 році в галузі права були підготовлені «Рекомендації щодо відповідального використання ШІ: питання права інтелектуальної власності» [11], які спрямовані на формування культури відповідального використання систем ШІ з урахуванням пов'язаних з цим питань охорони прав інтелектуальної власності та прав особливого роду, а також запобігання порушенню прав третіх осіб та спричиненню такими порушеннями негативних наслідків. А в 2025 році розроблено та упроваджено секторальні рекомендації для сфери публічного управління. В розробці «Поради з відповідального використання штучного інтелекту публічними службовцями» викладено системний підхід до впровадження та відповідального використання штучного інтелекту в професійній діяльності публічними службовцями. Мета цих порад − поширити принципи й підходи до відповідального використання систем ШІ на публічній службі для оптимізації робочих процесів, дотримання прав людини та правил етичної поведінки, підвищити обізнаність публічних службовців про потенційні ризики й виклики для того, щоб критично, ефективно та етично взаємодіяти із системами штучного інтелекту та використовувати весь їхній потенціал» [12].

Міністерство цифрової трансформації України та Міністерство освіти і науки України спільно з Робочою групою з питань розроблення інструктивно-методичних рекомендацій щодо запровадження та використання технологій ШІ в закладах загальної середньої освіти в 2025 році розробили проект рекомендації, які визначатимуть підхід до відповідального, етичного та ефективного використання систем ШІ в закладах загальної середньої освіти. Мета рекомендацій – «поширення принципів та підходів до відповідального використання систем ШІ у загальній середній освіті для дотримання прав людини, професійних етичних стандартів, підвищення обізнаності вчителів про можливі ризики та виклики для того, щоб критично, ефективно та етично взаємодіяти з системами штучного інтелекту та використовувати весь їхній потенціал» [13]. В цьому ж році затверджено «Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти». Ці рекомендації покликані слугувати практичним інструментом для закладів вищої освіти в розробці політик використання систем ШІ, а також у впровадженні та використанні систем ШІ, які забезпечать підвищення якості освіти, стимулюватимуть інноваційність у дослідженнях та сприятимуть сталому розвитку закладів вищої освіти [14].

Враховуючи розвиток, можливості і багатофункціональність систем ШІ стрімко відбувається розширення сфер його застосування в професійній діяльності: медійній, медичній, освітянській, правоохоронній, аудиторській, військовій, правовій тощо. Не повинна бути виключенням судово-експертна діяльність, яка має значний потенціал використання ШІ-технологій у вирішенні цілого ряду проблем, зокрема й в проведенні дій щодо реалізації судово-експертної практики. Однак науковці попереджають, що існують певні невизначеності у можливостях ШІ та ймовірні загрози від його використання, вказуючи на «особливий дослідницький характер роботи експерта-економіста, яка містить певні складнощі та нюанси і, які ШІ не зможе повністю розуміти» [1, с. 133]. Також необхідно врахувати, «що невід'ємною складовою роботи експерта є його практичний досвід, інтуїція, які сприяють обґрунтуванню висновків експертизи, натомість алгоритми штучного інтелекту обмежені визначеною базою даних, що може призвести до спотворення результатів дослідження» [15, с. 87] та як наслідок порушення прав, свобод і законних інтересів людини.

Враховуючи застереження науковців, актуальним є створення системи контролю запровадження та використання технологій ШІ в експертній діяльності шляхом надання певних законодавчих гарантій. Першочерговим у вирішенні вказаних завдань є суттєве оновлення національного законодавства, яке регулює питання судово-експертної діяльності. Адже, з моменту прийняття у 1994 році профільного Закону України «Про судову експертизу» минув вже 31 рік і , попри численні зміни й доповнення до нього, «він значною мірою віддалений від реалій сьогодення, не повністю враховує зміни сучасної економічної моделі України, норм європейського законодавства, що об'єктивно сформувалися за цей час як у галузі судової експертизи, так і під час організації діяльності з проведення експертних досліджень» [16, 37]. Наразі, зважаючи на сучасний стан наукової дискусії та у порядку законодавчої ініціативи, впродовж вересня 2021 − січня 2022 років Урядом та народними депутатами подано до Верховної Ради України чотири законопроекти [17-20] щодо реформування судово-експертної діяльності в нашій державі, в яких перевага надана врегулюванню судово-експертних правовідносин, унормуванню особливостей судово-експертної діяльності, її змісту і статусу її учасників. Підсумовуючи дослідження, вказаних законопроектів маємо зауважити, що в жодному з них відсутня навіть згадка про допустимість використання ШІ-технологій у судово-експертній діяльності та експертних дослідженнях, на відмінну від інших чинних законодавчих документів. Так, ШІ з'явився у Законі України «Про авторське право і суміжні права», де він визначається як система, яка може генерувати неоригінальні об'єкти, створені комп'ютерною програмою. Закон України «Про захист персональних даних» частково покриває питання використання ШІ при автоматизованій обробці даних, а прийнятий у першому читанні законопроект №8153 «Про захист персональних даних» пропонує ширші правила автоматизованої обробки персональних даних за зразком «Загального регламенту про захист даних ЄС» (GDPR – General Data Protection Regulation) і може безпосередньо регулювати технології ШІ.

Переконані, що на часі переходити від теоретичних дискусій в колі науковців і експертів щодо потреби, доцільності і можливості інтеграції ШІ в експертну діяльність до практичних кроків, в першу чергу, пов'язаних з формуванням нормативно-правової бази використання штучного інтелекту у вітчизняній експертній практиці. При цьому, необхідно дотримуватися підходу, визначеного Міністерством цифрової трансформації України, який враховує кращий європейський та світовий досвід і передбачає двоетапний процес впровадження юридично обов'язкового та всеохоплюючого регулювання ШІ в Україні.

Водночас, доцільно дослухатися до науковців, які вважають, що «першочергово, необхідно розробити концептуальні засади інтеграції ШІ в судово-експертну діяльність на основі схваленої розпорядженням Кабінету Міністрів України від 02.12.2020 р. № 1556-р «Концепції розвитку штучного інтелекту в Україні», здійснити уніфікацію термінології, визначити мету, принципи, завдання, етичні та правові межі, етапи впровадження технологій штучного інтелекту як одного з пріоритетних напрямів розвитку сфери судово-експертних досліджень» [1, с. 133].

Крім того, у період відсутності юридично обов'язкового та спеціального закону зі ШІ важливим є дотримання наявних норм національного законодавства, які частково адресують використання систем ШІ в експертній діяльності. Це передусім стосується законопроектів в галузі судово-експертної діяльності, норми яких повинні рамково закріпити керівні положення щодо можливості, обмеження та ознак належного використання ШІ. Звісно, із впровадженням обов'язкового регулювання ШІ в Україні відповідні положення потребуватимуть значного розширення та деталізації.

Процес поступового регулювання впровадження ШІ в судово-експертну діяльність передбачає використання позазаконодавчих інструментів, зокрема секторальних рекомендацій щодо запровадження та використання ШІ-технологій в практику експертних досліджень. Мета таких рекомендацій − створення основи для впровадження та раціонального використання технологій штучного інтелекту в судово-експертній діяльності. Зміст цього документа (при потребі кількох документів, наприклад для судових експертиз за різними галузями знань, видами експертної діяльності) може містити: основні принципи етичного й відповідального застосування систем ШІ в різних видах судово-експертної діяльності (зокрема, в експертній, методичній, науковій, міжнародній, навчальній); послідовні кроки впровадження ШІ та алгоритм оцінки ризиків при виборі систем ШІ тощо. При цьому, ШІ варто позиціонувати як помічника, результати роботи якого судовому експерту потрібно піддавати критичній оцінці.

Міністерство цифрової трансформації України наголошує, що «з огляду на рекомендаційний характер та відсутність юридичної обов'язковості дотримуватися

таких рекомендацій, ці інструменти не можуть та жодним чином не розглядаються в межах нашого підходу як альтернатива юридично обов'язковому регулюванню в майбутньому. Разом з тим, виходячи з об'єктивних причин (передчасність введення обов'язкового регулювання на поточному етапі, велика ймовірність відсутності ресурсів для створення регуляторного органу тощо), в нас наразі немає кращого інструменту» [7, с. 22].

Робота над нормативним полем впровадження ШІ в судово-експертну діяльність передбачає наявність викликів, пов'язаних з новизною даного питання для України, відсутністю загального закону-аналогу Регламенту ЄС про ШІ, складністю та постійним розвитком технологій штучного інтелекту тощо, тому виконуючи цю роботу пропонуємо послуговуватися такими правилами:

- перше − поспішай повільно, щоб вчитися на чужих помилках, а не на своїх. Україна перебуває на початковій сходинці здійснення правової регламентації використання технологій ШІ, зокрема в судово-експертній діяльності, на відміну від ЄС, законодавств якого знаходиться на завершальній стадії формування. Тому, підґрунтям для розробки основ нормативно-правового регулювання новітніх ШІ-технологій в Україні повинен стати найкращий досвід Європи та світу, активна співпраця з міжнародними партнерами, особливо з державами ЄС, для вивчення практик у сфері регулювання ШІ, а також для обміну досвідом щодо побудови ефективних стандартів у цій галузі. Міжнародна співпраця дозволить уникнути хибних кроків щодо унормування пріоритетних напрямів розвитку технологій штучного інтелекту та сприятиме гармонізації майбутнього національного законодавства з вимогами ЄС, що є логічним і очікуваним у контексті європейської інтеграції;
- друге − виваженість та своєчасність у впровадженні регулювання. Ідея стати однією з перших країн, яка запровадить регулювання ШІ в судово-експертній діяльності є дещо зухвалою та помилковою [7, с. 15]. Особливо в контексті фактичних спроможностей України до впровадження та регулювання ШІ в умовах війни та відсутності вагомого міжнародного законодавчого доробку в цій сфері, від якого можливо було б відштовхуватися під час розробки національного законодавства. Крім того, судово-експертна діяльність не обрана Міністерство цифрової трансформації як пріоритетний напрям розвитку та регулювання технологій ШІ. Однак, Україна не може просто очікувати поки міжнародна політико-правова спільнота запровадить уніфіковані законодавчі правила використання ШІ, адже шлях здолає той, хто йде. Наразі Уряд України, Міністерство цифрової трансформації цілком свідомі який рівень складності завдання необхідно вирішувати, який комплекс потенційних небезпек може зустрітися при обиранні того чи іншого підходу до ефективного регулювання ШІ в державі, водночас чітко розуміють алгоритм руху до побудови всеосяжного законодавства в сфері ШІ європейського зразка.

Висновки. На основі вищезазначеного можна дійти висновків:

1. Штучний інтелект відкриває перед людством широкі перспективи розвитку, водночас ставлячи складні виклики, які не можна залишати поза увагою. Ефективне впровадження технологій ШІ безпосередньо залежить від нашої здатності усвідомлено реагувати на ці виклики, формуючи відповідні етичні, правові та соціальні підходи. У цьому контексті роль держави та міжнародного співтовариства полягає у створенні нормативної бази, яка не лише регулюватиме використання ШІ, а й сприятиме розвитку інновацій, захищаючи водночас базові права людини.
2. Україна, яка активно розвиває власний цифровий потенціал, має унікальну можливість інтегрувати міжнародний досвід у сфері регулювання ШІ, адаптуючи найкращі практики до національного контексту. Наразі в країні не лише прийняті міжнародні законодавчі ініціативи, але й визначено власний підхід до формування нормативного поля з врахуванням сучасних реалій та спроможностей держави. Цей підхід, розроблений Міністерством цифрової трансформації України, передбачає на першому етапі використання низки інструментів, які сприятимуть регулюванню відповідального використання ШІ до прийняття загального та всеохоплюючого закону на фінальному етапі. Одним з таких інструментів є секторальні рекомендації, які наразі розроблені для медіа, освіти, державного управління, захисту інтелектуальної власності.
3. Стрімкий розвиток ШІ-технологій в Україні відкриває нові можливості для його інтеграції в судово-експертну діяльність, що сприятиме підвищенню точності, оперативності та об'єктивності експертних досліджень. Однак разом із цим виникає низка суттєвих викликів, що обумовлюють потребу в належному правовому регулюванні таких технологій. Реалізація цього завдання передбачає виконання таких першочергових дій: напрацювання концептуальних підходів до впровадження та використання ШІ в судово-експертній діяльності; закріплення в законодавстві допустимості використання технологій штучного інтелекту в експертній практиці, з врахуванням адаптації до національного ШІ-контексту та забезпечення відповідності курсу європейської ШІ-інтеграції; розробка секторальних рекомендацій щодо відповідального використання ШІ-технологій в практиці експертних досліджень.

Таким чином, штучний інтелект відкриває значні можливості для розвитку суспільства, зокрема в контексті цифрової трансформації України та вдосконалення судово-експертної діяльності. Водночас ці технології висувають серйозні етичні, правові та соціальні виклики, що потребують усвідомленого й відповідального підходу до регулювання. Україна, використовуючи міжнародний досвід та власні ініціативи, формує багаторівневу нормативну базу, що має забезпечити безпечне, ефективне та адаптоване до національного контексту впровадження ШІ, з дотриманням прав людини та у відповідності до європейських стандартів.

Список використаних джерел:

1. Міщенко Т.М. (2024). Інтеграція ШІ-технологій в судово-експертну діяльність. Актуальні питання судової експертології, криміналістики та кримінального процесу : наук. матеріали VI Міжнар. наук.-практ. конф., (Київ, 20.12.2024). КНДІСЕ. Київ, С. 131-134.
2. Мистецтво чи розвага: ставлення українців до GenAI. (2024). URL: https://www.kantar.com/ua/inspiration/advertising-media/ukrainians-about-genai.
3. Müller Vincent C, & Bostrom Nick. (2016). Future Progress in Artificial Intelligence: A Survey of Expert Opinion. SpringerEditors: Vincent C. Müller, Pp. 553-571. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-26485-1_33.
4. Bostrom, N. (2014). Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. Oxford University Press, 352 p. ISBN: 978-0199678112.
5. В ЄС прийнято регламент про регулювання штучного інтелекту. URL: https://www.pwc.com/ua/uk/publications.
6. Аналітична записка з питань порівняльного законодавства у сфері використання технологій штучного інтелекту (стан та перспективи розвитку законодавства ЄС та інших держав світу). Дослідницька служба Верховної Ради України. URL: https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32500.pdf.
7. Біла книга з регулювання ШІ в Україні: бачення Мінцифри. (2024). Міністерство цифрової трансформації України. Київ. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/.
8. Концепція розвитку штучного інтелекту в Україні. Розпорядження Кабінету Міністрів України від 02.12 2020 р. № 1556-р. URL: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17.
9. Дорожня карта законодавчого регулювання штучного інтелекту в Україні. URL: https://thedigital.gov.ua/news/regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-prezentuemo-dorozhnyu-kartu.
10. Рекомендації з відповідального використання штучного інтелекту у сфері медіа. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community.
11. Рекомендації щодо відповідального використання ШІ: питання права інтелектуальної власності. URL: https://me.gov.ua/Documents/.
12. Поради з відповідального використання штучного інтелекту публічними службовцями. URL: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community.
13. Інструктивно-методичні рекомендації щодо запровадження та використання технологій ШІ в закладах загальної середньої освіти. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/.
14. Рекомендації щодо відповідального впровадження та використання технологій штучного інтелекту в закладах вищої освіти. URL: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/.
15. Нестор Н.В. (2024). Штучний інтелект у судовій експертизі: загроза чи перспектива? Міжвідомчий Науково-методичний збірник «Криміналістика і судова експертиза», Вип. 69. С. 85−88. DOI: https://doi.org/10.33994/kndise.2024.69.07.
16. Клюєв О.М. (2021). Міжнародне наукове співробітництво − ефективний механізм удосконалення судово-експертної діяльності. Актуальні питання судової експертизи і криміналістики : зб. мат-лів міжнар. наук.-практ. конф.-полілогу (Харків, 15-16.04.2021). Харків, С. 37.
17. Проєкт Закону про судово-експертну діяльність від 05.11.2021. № 6284. Верховна Рада України. URL: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/28242.
18. Проєкт Закону про судово-експертну діяльність від 19.11.2021. № 6284-1. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73154.
19. Проєкт Закону про судово-експертну діяльність та самоврядування судових експертів від 22.11.2021. № 6284-2. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73258.
20. Проєкт Закону про внесення змін до Закону України «Про судову експертизу» від 22.11.2021. № 6284-3. Верховна Рада України. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73154.
21. Ніколайчук Т.В., Соломаха Ю.В. (2024). Щодо питання про використання можливостей штучного інтелекту в судовій експертизі. Міжвідомчий Науково-методичний збірник Криміналістика і судова експертиза, Вип. 69. С. 356−364. DOI: https://doi.org/10.33994/kndise.2024.69.34.
22. Шевчук В.М., Авдєєва Г.К. та ін. (2023). Використання технологій штучного інтелекту та спеціальних знань у розслідуванні воєнних злочинів : монографія. Харків: НАПНУ, 503 с. URL: https://dspace.nlu.edu.ua/handle/123456789/20017.
23. Скляренко І.В. (2024). Перспективи застосування штучного інтелекту в цивільному судочинстві. Науковий вісник Ужгородського Національного Університету, Вип. 81. С. 231-237. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.36.
24. Василенко М.Д., Слатвінська В.М. (2022). Штучний інтелект в судовій практиці: особливості та його можливості (міжгалузеве дослідження). Право і суспільство, Вип. 4. С. 271-278. URI: https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/28753.
25. Удовенко Ж.В. (2024). Інтеграція штучного інтелекту в кримінальне провадження. Кримінальне судочинство: сучасний стан та перспективи розвитку: матеріали Всеукр. наук.-практ. конф. (Київ, 02.05.2024). Київ: НАВС, С. 140-143. URI: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/29821.

26. Рогальська В.В., Руденко А.В. (2024). Штучний інтелект у процесі здійснення досудового розслідування: можливості та проблематика. Міжнародна та національна безпека: теоретичні і прикладні аспекти: матеріали VIII Міжнар. наук.-практ. конф. (Дніпро, 15.03.2024). ДДУВС. Дніпро, С. 636-638.

References:

1. Mishchenko, T.M. (2024). Intehratsiia ShI-tekhnolohii v sudovo-ekspertnu diialnist. [Integration of AI technologies into forensic activities]. Current issues of forensic expertise, criminology and criminal process: scientific materials of the VI International Scientific-Practical Conference, (Kyiv, 12/20/2024). KNDISE. Kyiv, Pp. 131-134. [in Ukrainian].
2. Mystetstvo chy rozvaha: stavlennia ukraintsiv do GenAI [Art or entertainment: Ukrainians' attitude towards GenAI] (2024). Kantar Ukraine. Retrieved from: https://www.kantar.com/ua/inspiration/advertising-media/ukrainians-about-genai. [in Ukrainian].
3. Müller Vincent C, & Bostrom Nick. (2016). Future Progress in Artificial Intelligence: A Survey of Expert Opinion. SpringerEditors: Vincent C. Müller, Pp. 553-571. DOI: https://doi.org/10.1007/978-3-319-26485-1_33. [in English].
4. Bostrom, N. (2014). Superintelligence: Paths, Dangers, Strategies. Oxford University Press, 352 p. ISBN: 978-0199678112. [in English].
5. V ES pryiniato rehlement pro rehuliuvannia shtuchnoho intelektu [The EU has adopted a regulation on the regulation of artificial intelligence]. PwC Ukraine. Retrieved from: https://www.pwc.com/ua/uk/publications. [in Ukrainian].
6. Analitychna zapyska z pytan porivnialnoho zakonodavstva u sferi vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu [Analytical note on comparative legislation in the field of the use of artificial intelligence technologies (state and prospects for the development of legislation in the EU and other countries of the world). Research Service of the Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: https://research.rada.gov.ua/uploads/documents/32500.pdf. [in Ukrainian].
7. Bila knyha z rehuliuvannia SHI v Ukraini: bachennia Mintsifry. [White Paper on AI Regulation in Ukraine: Vision of the Ministry of Digital Economy]. Ministry of Digital Transformation of Ukraine. Retrieved from: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community/. [in Ukrainian].
8. Kontseptsiia rozvytku shtuchnoho intelektu v Ukraini [Concept of the development of artificial intelligence in Ukraine]. Resolution of the Cabinet of Ministers of Ukraine dated 02.12.2020 No. 1556-p. Retrieved from: https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/4495-17. [in Ukrainian].
9. Dorozhnia karta zakonodavchoho rehuliuvannia shtuchnoho intelektu v Ukraini [Roadmap for legislative regulation of artificial intelligence in Ukraine]. Retrieved from: https://thedigital.gov.ua/news/regulyuvannya-shtuchnogo-intelektu-v-ukraini-prezentuemo-dorozhnyu-kartu. [in Ukrainian].
10. Rekomendatsii z vidpovidalnoho vykorystannia shtuchnoho intelektu u sferi media [Recommendations for the responsible use of artificial intelligence in the media sector]. Retrieved from: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community. [in Ukrainian].
11. Rekomendatsii shchodo vidpovidalnoho vykorystannia SHI: pytannia prava intelektualnoi vlasnosti [Recommendations for the responsible use of AI: intellectual property rights issues]. Retrieved from: https://me.gov.ua/Documents/. [in Ukrainian].
12. Porady z vidpovidalnoho vykorystannia shtuchnoho intelektu publichnymy sluzhbovtsiamy [Tips for responsible use of artificial intelligence by public servants]. Retrieved from: https://thedigital.gov.ua/storage/uploads/files/page/community. [in Ukrainian].
13. Instruktyvno-metodychni rekomendatsii shchodo zaprovadzhennia ta vykorystannia tekhnolohii SHI v zakladakh zahalnoi serednoi osvity [Instructional and methodological recommendations for the introduction and use of AI technologies in secondary education institutions]. Retrieved from: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/. [in Ukrainian].
14. Rekomendatsii shchodo vidpovidalnoho vprovadzhennia ta vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu v zakladakh vyshchoi osvity [Recommendations for the responsible implementation and use of artificial intelligence technologies in higher education institutions]. Retrieved from: https://mon.gov.ua/static-objects/mon/sites/1/news/2024/05/21/. [in Ukrainian].
15. Nestor, N.V. (2024). Shtuchnyi intelekt u sudovii ekspertyzi: zahroza chy perspektyva? [Artificial intelligence in forensics: threat or prospect?]. Interdepartmental Scientific and Methodological Collection «Forensics and Forensic Examination», Vol. 69. Pp. 85–88. DOI: https://doi.org/10.33994/kndise.2024.69.07. [in Ukrainian].
16. Kliuieiev, O.M. (2021). Mizhnarodne naukove spivrobitnytstvo – efektyvnyi mekhanizm udoskonalennia sudovo-ekspertnoi diialnosti [International scientific cooperation is an effective mechanism for improving forensic expertise]. Current issues of forensic expertise and criminalistics: collection of materials of the international scientific-practical conference, (Kharkiv, 15-16.04.2021). Kharkiv, P. 37. [in Ukrainian].
17. Proiekt Zakonu pro sudovo-ekspertnu diialnist vid 05.11.2021. № 6284. [Draft law on forensic activities dated 05.11.2021. No. 6284]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: https://itd.rada.gov.ua/billinfo/Bills/Card/28242. [in Ukrainian].

18. Proiekt Zakonu pro sudovo-ekspertnu diialnist vid 19.11.2021. № 6284-1. [Draft law on forensic activities dated November 19, 2021. No. 6284-1.]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73258. [in Ukrainian].

19. Proiekt Zakonu pro sudovo-ekspertnu diialnist ta samovriaduvannia sudovykh ekspertiv vid 22.11.2021. № 6284-2. [Draft law on forensic expert activities and self-government of forensic experts dated 11/22/2021. No. 6284-2.]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_13511=73258. [in Ukrainian].

20. Proiekt Zakonu pro vnesennia zmin do Zakonu Ukrainy «Pro sudovu ekspertyzu» vid 22.11.2021. № 6284-3. [Draft law on amendments to the Law of Ukraine «On Forensic Expertise» dated November 22, 2021. No. 6284-3]. Verkhovna Rada of Ukraine. Retrieved from: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=73154. [in Ukrainian].

21. Nikolaĭchuk, T.V., & Solomakha, Yu.V. (2024). Shchodo pytannia pro vykorystannia mozhlyvostei shtuchnoho intelektu v sudovii ekspertyzi [On the issue of using the capabilities of artificial intelligence in forensic examination]. Interdepartmental Scientific and Methodological Collection Criminology and Forensic Examination, Vol. 69. Pp. 356−364. DOI: https://doi.org/10.33994/kndise.2024.69.34. [in Ukrainian].

22. Shevchuk, V.M., Avdieieva, H.K., et al. (2023). Vykorystannia tekhnolohii shtuchnoho intelektu ta spetsialnykh znan u rozsliduvanni voiennykh lochyniv [The use of artificial intelligence technologies and special knowledge in the investigation of war crimes]: monograph. Kharkiv: NAPNU, 503 p. [in Ukrainian].

23. Skliarenko, I.V. (2024). Perspektyvy zastosuvannia shtuchnoho intelektu v tsyvilnomu sudochynstvi [Prospects for the application of artificial intelligence in civil proceedings]. Scientific Bulletin of Uzhhorod National University, Vol. 81. Pp. 231-237. DOI: https://doi.org/10.24144/2307-3322.2024.81.1.36. [in Ukrainian].

24. Vasylenko, M.D., & Slatvinska, V.M. (2022). Shtuchnyi intelekt v sudovii praktytsi: osoblyvosti ta ioho mozhlyvosti (mizhhaluzeve doslidzhennia) [Artificial Intelligence in Judicial Practice: Features and Its Possibilities (Interdisciplinary Research). Law and Society, Vol. 4. Pp. 271-278. Retrieved from: https://elar.navs.edu.ua/handle/123456789/28753. [in Ukrainian].

25. Udovenko, Zh.V. (2024). Integratsiia shtuchnoho intelektu v kryminalne provadzhennia [Integration of artificial intelligence into criminal proceedings]. Criminal justice: current state and development prospects: materials of the All-Ukrainian scientific-practical conference (Kyiv, 02.05.2024). Kyiv: NAVS, Pp. 140-143. Retrieved from: https://ekmair.ukma.edu.ua/handle/123456789/29821. [in Ukrainian].

26. Rohalska, V.V., & Rudenko, A.V. (2024). Shtuchnyi intelekt u protsesi zdiisnennia dosudovoho rozsliduvannia: mozhlyvosti ta problematyka [Artificial intelligence in the process of pre-trial investigation: possibilities and problems]. International and national security: theoretical and applied aspects: materials of the 8th International Scientific and Practical Conference (Dnipro, 03/15/2024). Dnipro, Pp. 636-638. [in Ukrainian].